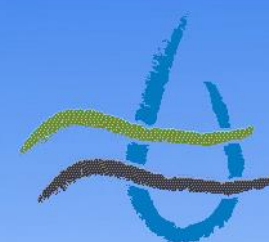

České vysoké učení technické v Praze

Fakulta stavební

Katedra hydromeliorací a krajinného inženýrství

Vodní hospodářství krajiny 2

Václav David

K143

e-mail: vaclav.david@fsv.cvut.cz

Konzultační hodiny: dle dohody

Obsah

- Počátky rybníkářství ve světě
- Počátky rybníkářství v našich zemích
- Zlatá éra rybníkářství
- Zanikání rybníků

Počátky rybníkářství ve světě

- První umělé nádrže pro chov ryb byly zakládány pravděpodobně v Číně kolem r. 2300 př. n. l. (Mareš J., Suchý J., Hochman L. Rybníkářství, 1969)
- Některé prameny hovoří o počátcích chování ryb v Číně v období 2000 až 1000 př. n. l. (S. Y. Lin)
- V r. 475 (473) př. n. l. vydal v Číně Fan Li spis „Treatise on Pisciculture“ (Pojednání o chovu ryb v rybnících, volně přeloženo)

<https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/b8/Fanli.gif>

<http://www.fao.org/docrep/005/AD016E/AD016E02.htm#bb10>

<http://www.fao.org/docrep/X5686e/X5686e0f.jpg>

Počátky rybníkářství ve světě

- V Judei dal král Šalamoun vystavět kolem roku 1000 př. n. l. několik rybníků, které již měly manipulační řád a byly obsluhovány
- V Egyptě a v Palestině byly rybníky budovány cca 700 let př. n. l. s využitím umělých kanálů
- Řekové a Římané budovali vodní nádrže zejména pro potřeby zásobování měst vodou

piscina liminaria (lat.)

=

zásobní nádrž

Cornalvo Dam v blízkosti Meridy, Španělsko, 2. st. n. l. (MAYS, Larry W.; KOUTSOYIANNIS, Demetris; ANGELAKIS, Andreas Nikolaos. A brief history of urban water supply in antiquity. Water Science and Technology: Water Supply, 2007, 7.1: 1-12.)

Proserpina Dam v blízkosti Meridy, Španělsko 2. st. n. l. (MAYS, Larry W.; KOUTSOYIANNIS, Demetris; ANGELAKIS, Andreas Nikolaos. A brief history of urban water supply in antiquity. Water Science and Technology: Water Supply, 2007, 7.1: 1-12.)

Počátky rybníkářství u nás

- K nám poznatky o stavbě vodních nádrží přinesli pravděpodobně Římané
- Další poznatky se k nám pak dostávaly s navrátilci z křížových výprav (12 stol.)
- Nádrže byly zakládány na zamokřených lokalitách
- Původně se rybníkům říkalo **stavy**
- Hráze sloužily také pro zlepšení prostupnosti území
- První umělé vodní nádrže byly zakládány především pro potřeby uchování ryb nalovených v řekách

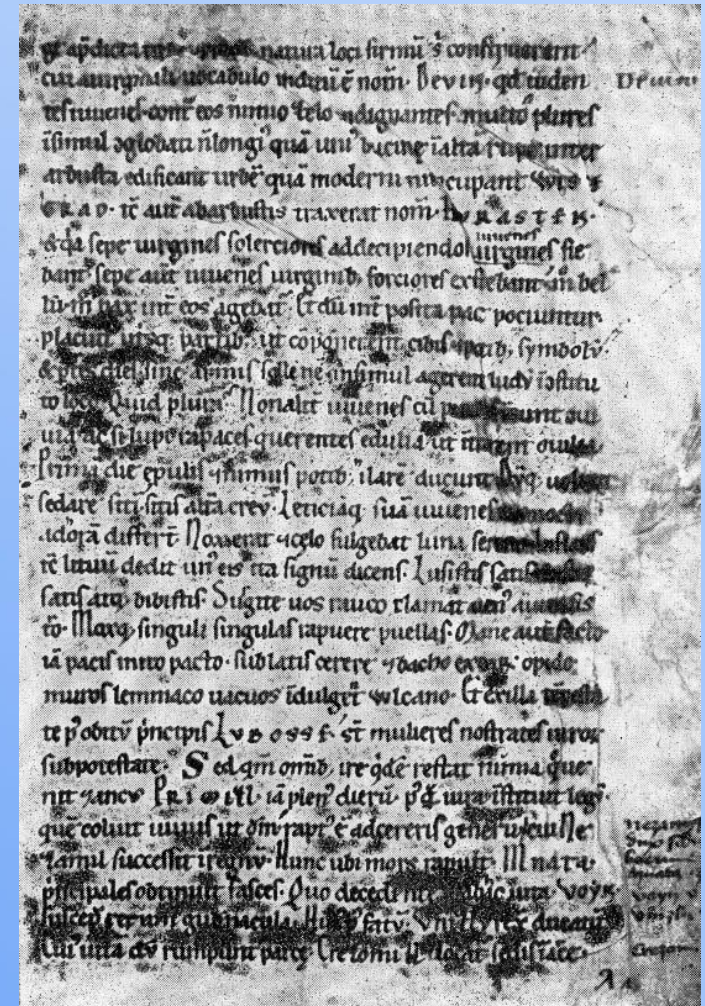
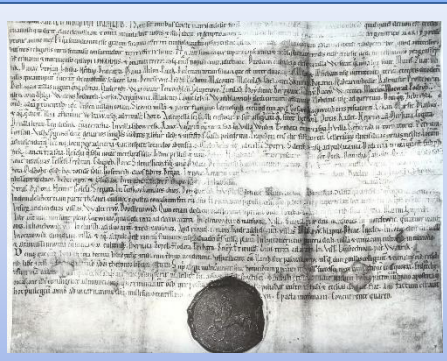

Počátky rybníkářství u nás

- Prvním písemná zmínka o existenci rybníka se nachází v příloze České kroniky (Chronica Boemorum) o založení Sázavského kláštera sepsané mezi 1119 a 1125 kronikářem Kosmou. V textu je uvedeno, že kníže Břetislav I. daruje klášteru půdu včetně rybníka poté, co převzal moc po úmrtí svého otce Oldřicha v roce 1034.
- Již dříve jsou doloženy existence rybníků v místních názvech (Na Rybníčku apod.)

Někdy je jako první písemná zmínka o existenci rybníků uváděna zakládací listina Kladrubského kláštera (1115). Dokument je však falzem z počátku 13. století.

Období vlády Karla IV.

- Císař Karel IV. jednak zřizoval rybníky z prostředků královské komory a jednak nařizoval jejich stavbu městům a stavům
- Založeny např. rybníky Holná, Dvořiště (postaven 1363-1367, rozšířen Krčínem 1582), Velký rybník – Máchovo jezero (1366 nebo 1367)

Máchovo jezero (Velký rybník)
– pohled z hráze rybníka

http://www.czech-tim.cz/images/2_2016/4_4.jpg

Majestát k městům a stavům:

Aby Království Naše Čechy mělo hojnost ryb a výparů, velí se stavům i městům pilně zřizovati rybníky i pro hojnost ryb i proto, aby půda se co možná využítkovala. Hlavně aby se voda z bahnisek a močálů nashromážděná za účinků slunce a teplých větrů odpařovala a jako pára dešti působila na rostliny co nejvíc blahodárně... v době trvalých dešťů, tání sněhu, průtrží mračen zadržeti hrázemi velkou část vody a tak zabrániti povodním v dolejších polohách. Pod rybníky ať se zřizují mlýny, železné stoupy, papírny, jež výtok požene. Pro stálou vodu v takových rybnících o něco výše ať se zřizují nadýmače.

(Karel IV.)

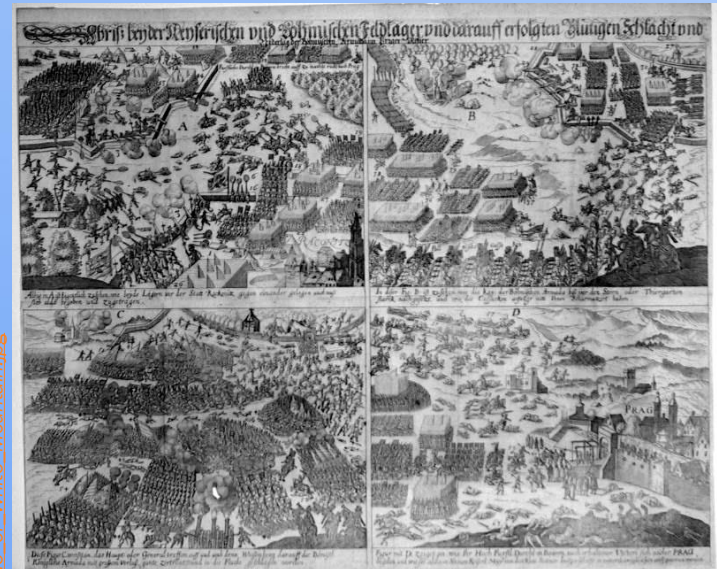
Zlatý věk rybníkářství u nás

- Za zlatý věk rybníkářství u nás považujeme 2. polovinu 15. století a století 16.
- Před tímto obdobím bylo rybníkářství v útlumu především kvůli husitským válkám, které skončily bitvou
- Za konec zlatého věku je nejčastěji považováno stavovské povstání, bitva na Bílé hoře (1620) a počátek třicetileté války (1618-1638)
- V období zlatého věku byly vybudovány tisíce rybníků včetně většiny těch nejvýznamnějších
- Rybníky byly budovány jednotlivě i jako celé rybníční soustavy (Pardubická, Poděbradská, Třeboňská ...)

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/7/7d/Bitva_u_Bilane_-_rozra%C5%BEen%C3%AD_hradby.jpg/1280px-Bitva_u_Bilane_-_rozra%C5%BEen%C3%AD_hradby.jpg

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/0/0e/Battle_of_White_Mountain.jpg

Vilém II. z Pernštejna

- Významný šlechtic a politik své doby
- Nar. cca 1435, zemřel 8. 4. 1521
- Zakládal rybníky zejména na Pardubicku (200 rybníků)
- Založil ovšem i první ucelenou rybniční soustavu na panství Hluboká nad Vltavou, které měl v zástavě; soustava byla budována od roku 1490, jádrem soustavy byl rybník Bezdrev se současnou výměrou 520 ha, max. hloubka 7 m, hráz 400 m
- Jako poradce Lichtenštejnů budoval rybníky na Lednicku a Mikulovsku (největším z nich byl Nesyt)
- Nechal vybudovat Opatovický kanál, který sloužil k napájení Pardubické soustavy (fišmistr Kunát Dobřenský z Dobřenic); délka 32.69 km (původně 34.42 km), šířka cca 15 m na horním konci až 2.5 m u vtoku do Labe, spád 18.5 m

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/e/e5/Vil%C3%A9m_z_Pern%C5%A1tejna_%2B1521.jpg/225px:Vil%C3%A9m_z_Pern%C5%A1tejna_%2B1521.jpg

Bezdrev

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/1/12/Bezdrev_in_October.jpg

Josef Štěpánek Netolický

- Nar. pravděpodobně 1460, zemřel 1538
- Působil nejprve ve východních Čechách, posléze pak na Třeboňsku ve službách Rožmberků
- Vybudoval Zlatou stoku pro potřeby zásobování rybníků vodou (plán 1506, výstavba 1508-1518) – délka 45 km, průměrný podélný sklon 0.0003 (0.3 ‰)
- Na Třeboňsku vybudoval mimo jiné:
 - Horusický
 - Opatovický
 - Velký Tisý
 - Kaňov

http://img.radio.cz/pictures/historie/netolicky_josef_stepanek.jpg

Horusický

http://www.veseli.cz/VismoOnline_ActionScripts/Image.aspx?id_org=18068&id_obrazky=2683&datum=23%2F2%2E2009+10%3A21%3A04

http://třeboňsko.ochranaprirody.cz/res/archive/167/021696_05_115696.jpg?seek=1402475824

Velký Tisý

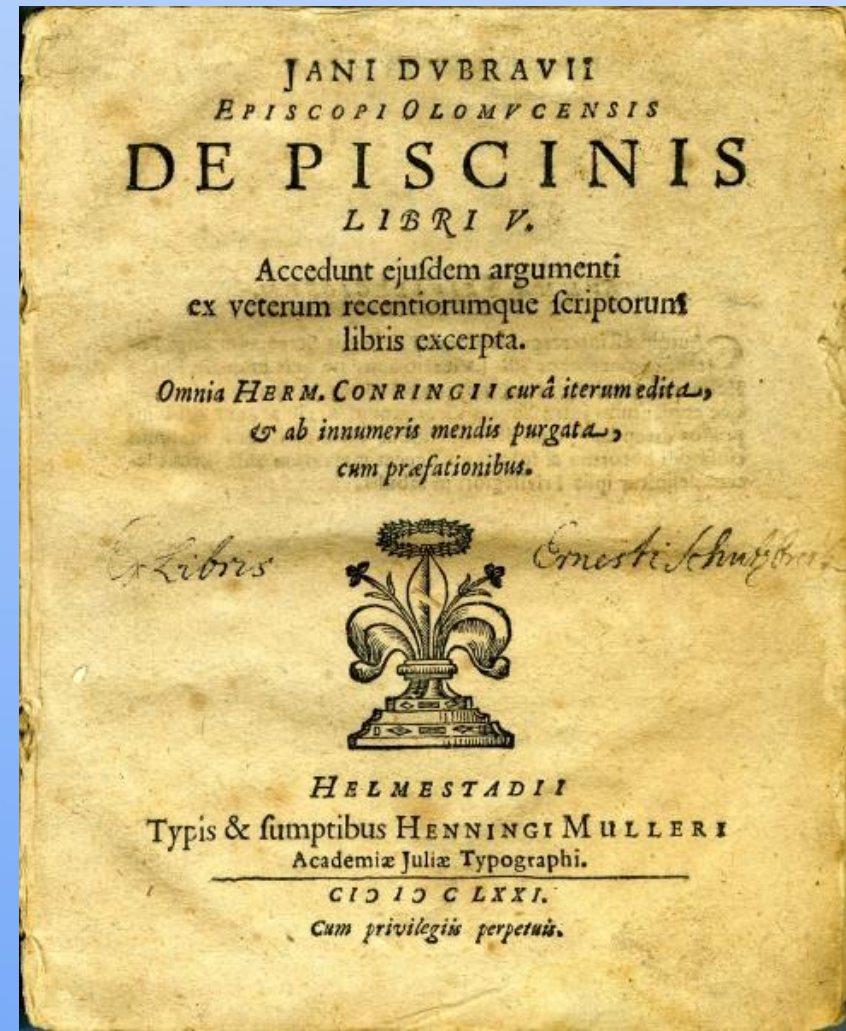

Jan Dubravius

- Vlastním jménem Jan Skála (z Doubravky a Hradiště od r. 1517, kdy byl povýšen do rytířského stavu a získal erb), nar. cca 1486, zemřel 2. 9. 1553 v Kroměříži
- Olomoucký biskup (1541–1553)
- Sepsal latinské pojednání „De piscinis“ (O rybnících) vydané poprvé ve Vratislavi r. 1547, první anglický překlad vydán v Londýně 1599, do češtiny přeložen v r. 1953; kniha se zabývá mimo jiné stavbou rybníka nebo třístupňovým chovem kapra

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/8/8e/Jan_Doubravka.gif

<https://ia800800.us.archive.org/zipview.php?zip=/17/items/olcovers604/olcovers604-L.zip&file=6041169-L.jpg>

Mikuláš Ruthard z Malešova

- Není známo, kdy se narodil, zemřel 1576
- Byl žákem Štěpánka Netolického
- Působil v jižních Čechách v okolí Chlumu u Třeboně na panství Krajířů z Krajků, kde vybudoval soustavu rybníků zahrnující rybníky
 - Hejtman
 - Staňkovský rybník (nejhlubší rybník v ČR – 25 m vysoká hráze, max hl. 14 m)
 - Kanclíř (nejdelší hráze u nás 2600 m)
 - Hrádeček (zaniklý)
- Vybudoval i soustavu u Vitanova na Třeboňsku
- V letech 1565 – 1571 byl hejtmanem Rožmberského panství, posléze však odešel po neshodách s Jakubem Krčínem

http://g.denik.cz/26/a0/jh_chlum_rybnik_hejtman_05_16_galerie-980.jpg

Hejtman

<http://www.rybniky-trebonsko.cz/img/979b.jpg>

Staňkovský r.

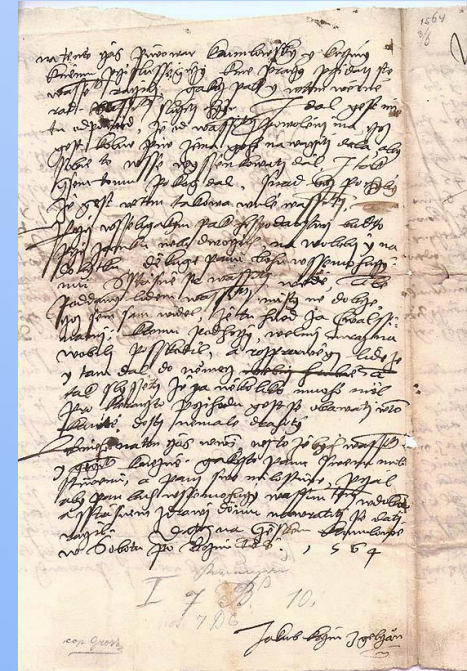

Jakub Krčín z Jelčan a Sedlčan

- Nejznámější stavitel rybníků u nás
- Nar. 1535, zemřel 1604
- Od r. 1561 ve službách Rožmberků, od r. 1569 regentem Rožmberského panství
- Krom mnoha dalších postavil nejvýznamnější Třeboňské rybníky – Rožmberk (náš v současnosti největší rybník) a Svět (nachází se přímo v Třeboni, jejíž část musel kvůli stavbě nechat zbourat)
- Vybudoval Novou řeku (13.5 km) – umělý kanál sloužící především k ochraně Rožmberka před povodněmi

<http://www.stormblast.estranky.cz/img/mid/15/krcin.jpg>

<http://www.ekrumlov.cz/obrazosobno/308b.jpg>

Nová řeka

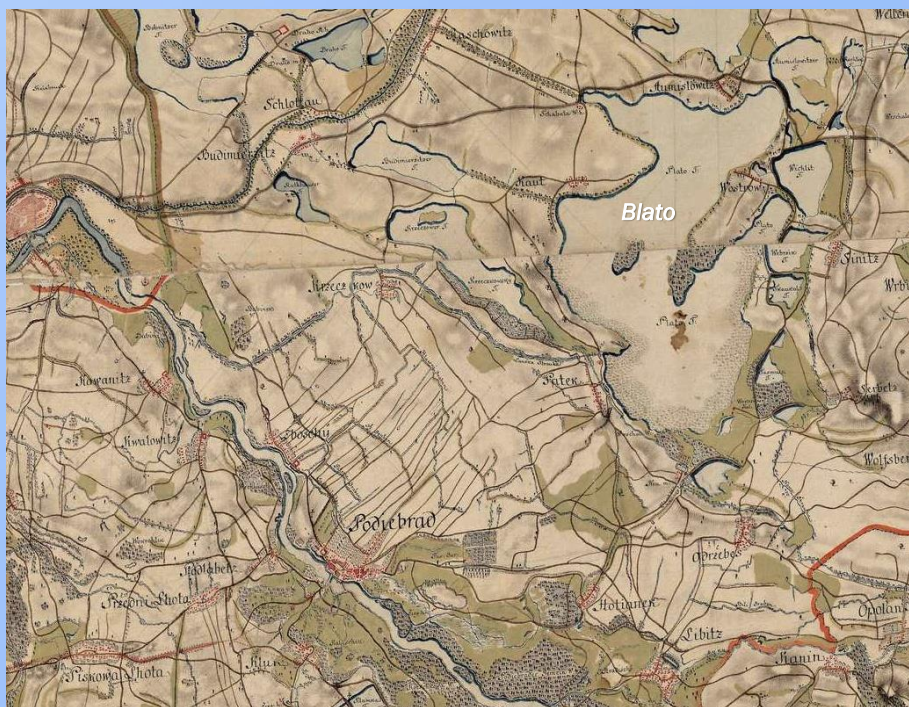
Rožmberk

Zanikání rybníků

- Rybníky v průběhu dějin jejich existence zanikaly z různých důvodů:
 - Havárie (povodně, poruchy hrází)
 - Válečné události
 - Opouštění
 - Socio-ekonomické změny
 - Zanesení
- Zanikly i ty největší historické rybníky (Blato, Čeperka)

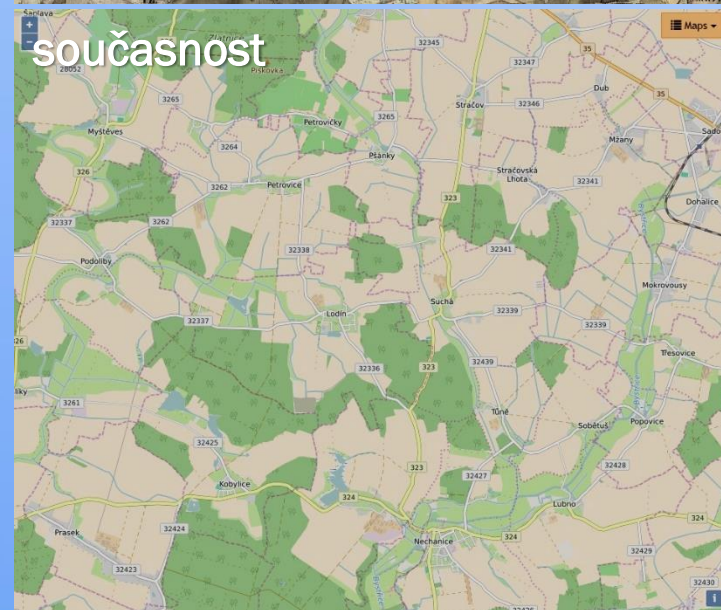
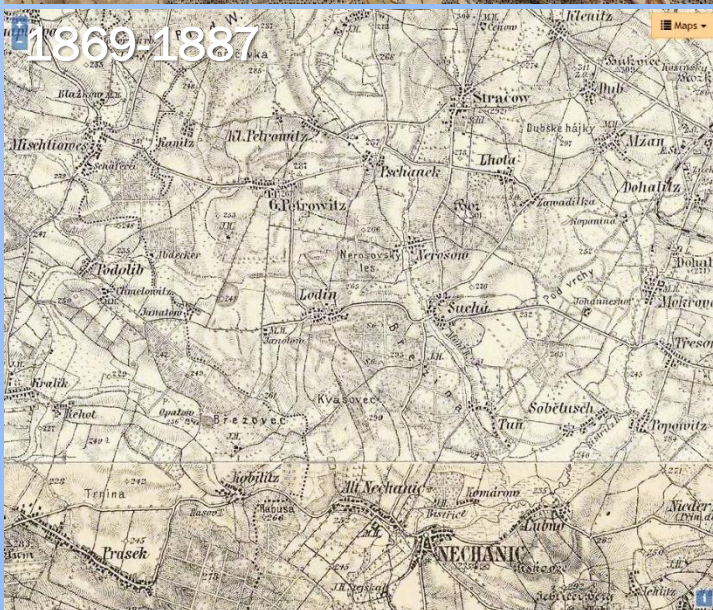
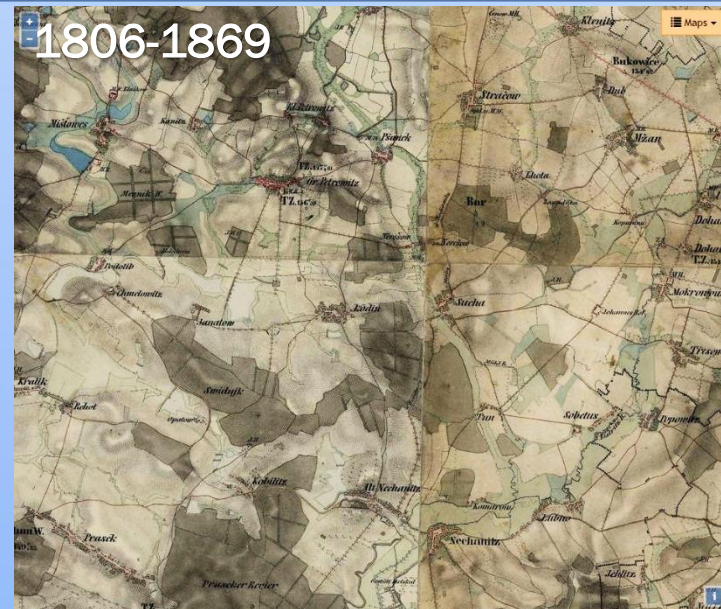

<http://mapire.eu/en/map/firstsurvey/>

Vodní hospodářství krajiny 2

..... děkuji za pozornost

